

А. А. ЗАГОРОДНЯ

Міжрегіональна Академія управління персоналом, м. Київ

КОМПОНЕНТИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ГАЛУЗІ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ ТА РЕСПУБЛІКИ ПОЛЬЩА

Наукові праці МАУП. Серія Економічні науки, 2017, вип. 54(3), с. 40–45

Розкрито сутність формування змісту освіти фахівців. Визначено актуальні завдання забезпечення якості професійно-економічної підготовки фахівців. Схарактеризовано методологічний, дидактичний, правовий, соціальний та інноваційний компоненти професійно-економічної підготовки фахівців. Представлено таблицю порівняльного аналізу компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі.

Зміни, які відбуваються в різних сферах життєдіяльності суспільства, вимагають пошуку нових методів, підходів та способів вирішення різноманітних життєвих ситуацій. Готовність до життя передбачає формування індивідуального розвитку студента з достатньою кількістю і якістю знань для того, щоб генерувати відповідні навички та здібності.

Реформування системи освіти передбачає, що суб'єкти навчання повинні розвивати себе переважно за рахунок нових предметів навчальної діяльності (наприклад, графіки, функції, рівняння, нерівності, нові концепції), які з'являються при вивченні нового навчального матеріалу. Розвиток студента — це гармонійний процес внутрішньої зміни індивідуальних фізичних, психологічних й духовних сил, які забезпечують реалізацію потенційних і життєвих цілей кожної особистості [3, 34].

Діяльність студента — це когнітивне вивчення нового навчального матеріалу, оволодіння новими елементами навчальної діяльності за допомогою відомих способів традиційного навчання, проте інтегративні форми, методи й засоби навчання мають дуже повільний темп змін, затримуючи розвиток особистості учасників освітнього процесу.

Якість сучасної вищої економічної освіти передусім залежить від професійної компетентності та педагогічної майстерності професорсько-викладацького складу в тому чи іншому ВНЗ. Саме тому дуже важливо сформувати

новий тип педагогічного та економічного мислення не тільки студентів, але й викладачів, активізувати освітній процес за допомогою використання новітніх методик навчання, що, у свою чергу, дасть можливість отримати необхідний багаж знань, умінь та навичок у сфері морально-культурних норм, інноваційної та підприємницької діяльності, маркетингових послуг, стратегічного менеджменту, а також комерційного права.

На думку В. Жигір, формування змісту освіти фахівця потрібно розглядати як цілісну, комплексну проблему, розв'язання якої здійснювати на основі ґрунтовних теоретико-методологічних підходів [1, 137].

О. Падалка актуальними завданнями забезпечення якості професійно-економічної підготовки визначає: входження освіти нашої держави у світовий освітній простір; створення конкурентоспроможної професійно-економічної освіти та підвищення її якості; досягнення органічного зв'язку економічної освіти у виші із розвитком економічної системи України; забезпечення професійно-економічних знань, умінь, навичок випускників вищих навчальних закладів та їх участь в економічному житті України; посилення впливу освіти й науки на розвиток національної економіки; інформатизація професійно-економічної освіти; створення системи неперервної економічної освіти в системі “загальноосвітня школа – ПТНЗ, коледж – ВНЗ – післядипломна економічна освіта”; посилення виховної спрямованості економічної освіти, подолання розриву між освітою і вихованням студентської молоді [2, 47].

На основі аналізу наукових джерел щодо змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі слід виокремити загальні вимоги до його відбору та структурування. Зокрема, зміст підготовки фахівців майбутньої економічної галузі повинен: відповідати цілям обраної моделі освіти; відображати сучасні тенденції розвитку освіти та основні напрями інноваційних процесів у вищій професійній освіті; враховувати особливості освітніх інновацій та інноваційних педагогічних технологій, їх класифікацію; відбір змісту підготовки повинен відображати специфіку професійно-педагогічної підготовки до економічної діяльності в умовах інноваційного освітнього середовища вищого навчального закладу; змістовий компонент підготовки майбутніх фахівців економічної галузі повинен відображати досвід застосування набутих знань на практиці щодо упровадження освітніх інновацій у виробничий (управлінський) процес; досвід реалізації авторських інноваційних ідей на основі інноваційного проектування професійної діяльності; структурування повинно передбачати розвиток інноваційного стилю мислення, забезпечувати особистісно-професійний саморозвиток майбутнього фахівця економічної галузі як умови його здатності до інновацій; у змісті професійної підготовки необхідно враховувати як загальні принципи побудови змісту освіти (науковості, систематичності та послідовності, свідомості та активності, доступності тощо), так і принципи його оновлення (інноваційності, інтегративності, міждисциплінарності та ін.); необхідними структурними компонентами підготовки майбутніх фахівців економічної галузі повинні бути знання та досвід здійснення інноваційної професійної діяльності фа-

хівця в системі швидкісного розвитку економічної галузі; ефективність змісту професійної підготовки передбачається її результативністю, яку можна схарактеризувати як якісну освіту, що визначається освіченістю майбутнього фахівця економічної галузі, здатністю до особистісного саморозвитку та самовдосконалення.

Варто зазначити, що реформуванню змістової (інформаційної) складової освітнього процесу вищих навчальних закладів України сприяє і той факт, що кожен окремий навчальний заклад на підставі освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми відповідно до певної спеціальності розробляє навчальний план, який визначає перелік та обсяг навчальних дисциплін у кредитах ЄКТС, послідовність вивчення дисциплін, форми проведення навчальних занять та їх обсяг, графік освітнього процесу, форми поточного й підсумкового контролю. Завдяки чому вищий навчальний заклад може реалізовувати право на інформаційне наповнення начального процесу дисциплінами, які сприяють збереженню національної культурної спадщини й національній самоідентифікації в умовах інтеграційних та глобалізаційних процесів [4, 68].

На основі порівняльного аналізу змісту навчальних програм дисциплін, які використовують у професійній підготовці майбутніх фахівців економічної галузі в різних типах вищих навчальних закладів Польщі та України, доцільно виокремити критерії його відбору: 1) зміст економічної освіти структурований відповідно до логіки побудови системи майбутньої професійної діяльності фахівця економічної галузі; 2) основою професійної освіти фахівців економічної галузі є робоча навчальна програма (освітня програма підготовки фахівців) однієї або декількох дисциплін фахового циклу, що забезпечує професійну підготовку майбутніх фахівців; 3) теоретичні основи економічної освіти, які реалізуються через систему спеціально організованої практичної підготовки майбутніх фахівців, відображають сучасні досягнення в галузі економічної освіти і науки, нові тенденції практичного спрямування; 4) відбір змісту освіти враховує специфіку фахової професійної підготовки майбутніх фахівців та особливості організації освітнього процесу, що знаходять своє відображення у закономірностях та принципах, формах і методах, загальній технології професійної підготовки фахівця вищого навчального закладу економічної галузі; 5) формування змісту освіти обов'язково враховує індивідуальні задатки і здібності, їх можливості та потреби щодо здійснення продуктивної навчально-пізнавальної та професійно-зорієнтованої діяльності.

З огляду на зазначене, серед компонентів професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі можна виокремити такі: методологічний, дидактичний, правовий, соціальний, інноваційний.

Разом з тим нерівномірний розвиток економіки, освіти, соціального та правового забезпечення освітнього процесу в Україні та Республіці Польща вносить певні відмінності у змістове наповнення кожного з компонентів (див. таблицю).

Порівняльний аналіз компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі (укладено автором)

Україна	Республіка Польща
1	2
<i>Методологічний компонент</i>	
- розробка та впровадження освітніх технологій на рівні експериментальних досліджень; - реалізація методів та підходів професійної підготовки у контексті апробації освітніх технологій	- концептуальне обґрунтування нових технологій у процесі професійної підготовки фахівців економічної галузі; - системна організація сукупності педагогічної, психологічної та соціальної підготовки
<i>Дидактичний компонент</i>	
- активне впровадження системи підготовки майбутнього фахівця за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій через низку експериментальних досліджень; - традиційна система методів навчання (словесні, наочні, практичні, методи формування позитивної мотивації учіння, методи активізації пізнавальної діяльності; методи контролю та самоконтролю) та окремі методи інтерактивного навчання та активної педагогічної взаємодії (кейс-метод, метод портфоліо, педагогічне проектування, відеометод, методи дистанційного навчання); - пошук системи методів підготовки та перепідготовки викладачів для організації навчання людей з особливими потребами	- організація професійної підготовки через новітні засоби навчання, що сприяє індивідуальному та диференційованому підходу до студента; - розгалужена класифікація методів навчання (оглядові, словесні, практичні, активізуючі, дидактичні ігри, експонуючі методи; методи пошуку інформації та ефективного використання інформаційної техніки, методи ефективного порозуміння і презентації власної точки зору; методи планування, організації та оцінювання здобутих знань; методи співпраці роботи в команді, групі, форсування стосунків; методи віддаленого навчання (E-Learning); - наявність розгалуженої мережі підготовки викладачів для роботи з людьми з особливими потребами
<i>Правовий компонент</i>	
- нормативне регулювання системою професійної підготовки майбутніх фахівців економічної галузі в контексті загальних положень Закону України "Про вищу освіту"; - відсутність єдиних стандартів вищої економічної освіти; - дистанційне навчання не врегульоване нормативно-правовою базою; - пошук та впровадження елементів правової підтримки осіб з особливими потребами для отримання вищої освіти	- підготовка фахівців економічної галузі здійснюється на основі єдиних розроблених освітніх стандартів; - підготовка фахівців економічної галузі можлива через систему дистанційної освіти з отриманням диплому про вищу освіту загальноприйнятого зразка; - розроблена система заходів підтримки осіб з особливими потребами для навчання у вищих навчальних закладах
<i>Соціальний компонент</i>	
- відсутність розробленої соціальної політики підтримки навчання студентів різних категорій;	- соціальна підтримка студентів з неоднаковими матеріальними можливостями для отримання вищої освіти у різних типах вищих навчальних закладів;

1	2
- поетапне впровадження освітньої політики академічної та професійної мобільності студентів та викладачів	- налагоджена співпраця між різними навчальними закладами як у межах країни, так і за кордоном, щодо реалізації можливостей академічної та соціальної мобільності
Інноваційний компонент	
- поступова ліквідація стереотипів, зміна поглядів на підготовку фахівців економічної галузі як постійної і незмінної системи; - традиційна мережа перепідготовки викладачів та їх стажування, обмежена напрямками та тематикою	- повна зміна наукової освітньої парадигми через євроінтеграційні процеси; - розвиток особистого та професійного світогляду викладача за допомогою інформаційних і комунікаційних технологій, можливості тривалого стажування у провідних навчальних закладах Європи за обраним напрямом

Підсумовуючи, слід зазначити, що основна мета підготовки майбутніх фахівців економічної галузі полягає в тому, що у вищих навчальних закладах Республіки Польща активно використовуються новітні технології на різних етапах та рівнях навчання, що знайшло своє відображення у змістовому наповненні компонентів професійної підготовки фахівців, натомість у вищих навчальних закладах України перевага надається усталеним, традиційним формам і методам навчання, а цілісні новітні технології підготовки майбутніх фахівців використовуються лише на етапах становлення та в межах експериментальних досліджень. В цьому контексті реалізація мети професійної підготовки гарантуватиме конкурентоспроможність майбутніх фахівців економічної галузі на сучасному ринку праці, а також активізує ефективне реформування системи професійної підготовки у межах вищого навчального закладу.

Джерела

1. Жигір В. Теоретичні основи змісту професійної підготовки менеджера освіти у ВНЗ [Електронний ресурс] // Наукові записки, Бердянський державний педагогічний університет. URL: <http://bdpu.org/sites/bdpu.org/files/konferencii/ped-nau/n1/ukr/20.pdf>
2. Падалка О. Професійно-економічна підготовка майбутнього вчителя у контексті Європейської інтеграції // Вища освіта України. 2014. № 3 (2). С. 46–49.
3. Пчелінцева І. Освітній кредит // Вища школа. 2005. № 2. С. 95–100.
4. Fokin J. Theory and Technology of Learning: Approach Based on the Activity: Textbook for students of higher educational institutions. M.: The publishing center "Academy", 2006. 240 p.

Загородня А. А. Компоненти професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Республіки Польща. Розкрито сутність формування змісту освіти фахівців.

Визначено актуальні завдання забезпечення якості професійно-економічної підготовки фахівців. Схарактеризовано методологічний, дидактичний, правовий, соціальний та інноваційний компоненти професійно-економічної підготовки фахівців. Представлено таблицю порівняльного аналізу компонентів змісту професійної підготовки фахівців економічної галузі у вищих навчальних закладах України та Польщі.

Zagorodnya A. A. Components of professional training of specialists in the economic field in higher educational institutions of Ukraine and the Republic of Poland. The essence of formation of the content of education of specialists is revealed. The actual tasks of ensuring the quality of professional and economic training of specialists are determined. The methodological, didactic, legal, social and innovative components of professional and economic training of specialists are characterized. The table of the comparative analysis of the components of the content of professional training of specialists of the economic field in higher educational institutions of Ukraine and Poland is presented.

Загородная А. А. Компоненты профессиональной подготовки специалистов экономической отрасли в высших учебных заведениях Украины и Республики Польша. Раскрыта сущность формирования содержания образования специалистов. Определены актуальные задачи обеспечения качества профессионально-экономической подготовки специалистов. Охарактеризованы методологический, дидактический, правовой, социальный и инновационный компоненты профессионально-экономической подготовки специалистов. Представлена таблица сравнительного анализа компонентов содержания профессиональной подготовки специалистов экономической отрасли в высших учебных заведениях Украины и Польши.

Надійшла 13 квітня 2017 р.